

Стенографски дневник

НА

16. заседание

Сряда, 1 декември 1943 г.

Открито в 16 ч. 45 м.

Председателствувал председателят Христо Калфов.
Секретари: Александър Загоров и Иван Минков.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съобщения:	Стр.	Дневен ред:	Стр.
Отпуски	157	Проекто-отговор на тронното слово. (Първо четене — про- дължение на разискванията)	157
Проекторешения	157	Говорили: М-р д-р Иван Вазов	157
Законопроекти	157	М-р Дочо Христов	161
		Дневен ред за следващото заседание	165

Председател Христо Калфов: (Звъни) Има нужният брой народни представители. Отварям заседанието.

(Отсъствуват: Георги Свиначков, Георги Миков Нинков, Дичо Тодоров, Иван Гърков, Неделчо Куюмджиев, Петър Думанов)

Г-да народни представители! Има да направя следните съобщения. Разрешен е отпуск на следните г-да народни представители: Петър Думанов — 3 дни, Таско Стойков — 4 дни, Петър Грънчаров — 4 дни, Георги Стоянов — 4 дни, Деню Чолаков — 4 дни и Илия Славков — 10 дни.

Постъпили са:

От Министерството на външните работи и на изповеданията — предложение за одобрение на 129. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 28 април 1943 г., протокол № 62 — относно договора за екстрадиция между царство България и великия германски Райх.

От същото министерство — предложение за одобрение 1. постановления на Министерския съвет, взето в заседанието му от 24 август 1943 г., протокол № 117 — относно споразумението за имуществено-правното уреждане на изселването из България на лица от германски произход.

От същото министерство — предложение за одобрение 18. постановления на Министерския съвет, взето в заседанието му от 6 юли 1943 г., протокол № 98 — относно конвенцията между царство България и великия германски Райх за правна защита, съдебна помощ и за уреждане на други правни отношения по въпроси на гражданското и търговското право, както и относно освобождаване от задължението за заверка на документи.

От същото министерство — предложение за одобрение подписаната в София на 18 април 1943 г. спогодба за плащанията между България и Финландия.

От същото министерство — предложение за одобрение подписаната в Братислава на 8 септември 1943 г. спогодба за търговския обмен и отношения се до него плащания между царство България и Словацка република.

От Министерството на финансите — предложение за освобождаване от вносно мито и др. — автомобилна кола „Мерцедес“ № 112.

От същото министерство — законопроект за извършен бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1943 бюджетна година в размер на 45 милиона лева.

От Министерството на земеделието и държавните имоти — предложение за одобрение 67. постановления на Министерския съвет, взето в заседанието му от 19 ноември 1943 г., протокол № 164 — относно покупката и вноса на 500 коча от расата „Меринофлайш“ и прочее.

От Министерството на войната — законопроект за изменение и допълнение на закона за Военно-морското на Негово Величество училище.

От Министерството на търговията, промишлеността и труда — законопроект за изменение и допълнение на закона за експлоатация на кариерите.

От същото министерство — законопроект за разрешаване на минното индустриално стопанско предприятие при Министерството на търговията, промишлеността и труда „Солоподем“ да сключи заем от Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 250 милиона лева, под гаранция на държавата и да поеме задължение за доставки, строежи, отчуждения и други разходи, платими за повече от три бюджетни години.

От Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството — законопроект за изменение и допълнение на закона за учредяване на Дирекцията за електрификация на Северна България.

От народните представители Борис Попов, Симеон Андреев, Рашко Атанасов и Петко Кършев — законопроект за създаване на Варненска и Великотърновска области.

Минаваме към точка първа от Дневния ред:

Първо четене на проекто-отговора на тронното слово — продължаване на разискванията.

Има думата г-н министърът на търговията, промишлеността и труда.

Министър д-р Иван Вазов: (От трибуната Посрещнат с ръкоплекскания. Чете) Г-да народни представители! Излязъл от вашата среда, в този момент аз чувствавам колко силни и неразривни са връзките, които ме свързват с вас, защото те почиват на едно другарство, изградено и изплетено върху една почти 4-годишна съвместна парламентарна дейност, в която всички сме имали едно ръководно начало — интересите и доброто на нашия народ. (Ръкоплекскания)

Г-да народни представители! Въпросите, които се засегнаха в разискванията по отговора на тронното слово, се отнасят главно, за да не кажа изключително, към проблемата за снабдяването. Начинът, по който те бяха изнесени, обективността и широтата, с които бяха разглеждани от ораторите, и вниманието, с което те бяха изслушани от вас, са най-доброто доказателство от колко голямо значение са те в днешните изключителни времена, времена на крайно духовно и стопанско напрежение.

Г-да народни представители! Историческите, бих казал съдбоносните времена, които преживяваме ние и светът в началото на петата година на войната, която е обхванала цялата земя, ни налагат един върховен, един повелителен дълг: да погледнем на създаденото у нас стопанско положение с нужната сериозност и обективност през призмата на действителността, без излишен оптимизъм, но и без несправдан песимизъм. Защото само така ние бихме могли правилно, с нужната компетентност, енергия и нравствена чистота да разрешим всички стопански въпроси, които времето ни поставя, без оглед на личните и съсловни интереси на когото и да било, единствено ръководени само от общонародните интереси.

Ето повелите, що времената, които живем, налагат на управлението и на Парламент. Имаме ли сили и воля да направим това? Ще оправдаем ли надеждите и доверието на един цял народ, който днес е обрнал надеждите си към нас? Това е големият въпрос, от правилното разрешение на който до голяма степен зависи духът, спокойствието и, бих казал, бъдещето на нашия народ.

Стара, известна истина е, че войната дава своето отражение върху стопанския живот на народите. Мисля, че не е нужно да правя исторически екскурзии, за да ви убеждавам в това. Ако обаче това е вярно дори за времената, когато само една малка част от народите вземаше участие във войните, когато те се водеха по доста примитивен начин и като така поглъщаха само част от стопанските блага и сили на народите, днес, когато войната е цялостна, когато тя поставя целите народи един срещу друг, отражението ѝ върху народното стопанство е извънредно голямо. Днес войната ангажира всички материални и духовни сили на народите, защото, както казахме, воюват не армиите, но целите народи, които поставят на разположение на войната всичките си сили, живот и блага, за да се постигне нейната цел: победата. Днес воюва не само войникът на бойното поле, но и работникът в фабриката, и миньорът в мината, и земеделецът на полето, защото всички те са войници на стопанския фронт на държавата, който също е необходим за осигуряване на победата. Без добре уреден стопански фронт е немислима победата. Разстройството на стопанския фронт носи винаги разложение на народа, което неминуемо дава своето отражение и върху духа на войската, последица на което е сигурното поражение. С това лесно можем да разберем защо всички народи правят свръхусилия да засилят своя стопански фронт и да разстроят този на противника си.

Всичко това налага едно целесъобразно ръководство на народното стопанство през време на войната и правилната му подготовка в мирно време, с оглед на нуждите на военновременното стопанство.

Г-да народни представители! Докато задачата на мирновременното стопанство е да задоволява колкото е възможно по-пълно материалните нужди на човека, целта на военновременното стопанство е преди всичко, чрез максимално развитие и напрежение на производителните сили на народа и държавата да задоволи на първо място нуждите на армията и народната отбрана и на второ място нуждите на населението. С оглед на тези цели на военновременното стопанство ние трябва да направим обективно едно признание, една констатация, че въпреки тежките условия, при които е поставен да живее нашият народ, въпреки продължителността на войната, въпреки липсата на много материали, чийто внос от чужбина, поради войната и затруднения транспорт и опита за блокада, е крайно затруднен, въпреки бедността на нашия народ, нашето стопанство можа почти напълно, с цената на много жертви и лишения, да задоволи нуждите на войската и народната отбрана. Това е един радостен и обнадеждаващ факт, който се дължи не само на взетите мерки от страна на управлението, но и на високото съзнание на нашия народ, който, ценейки родната армия, единствената му опора в днешните съдбоносни времена, с готовност понесе и понася всички жертви и лишения, за да бъде тя напълно задоволена. Ние всички знаем много добре онова, което народът говори по всички краища и от всички социални категории: „Можем, казва той, ние да останем гладни, можем ние да бъдем боси, можем ние да бъдем необлечени, но войската ни, тази свидна родна рожба, трябва винаги да бъде добре облечена, обута, нахранена и снабдена с всичко, което и е необходимо.“ Защото народът много добре помни края на миналата война. И аз, съзнавайки отговорността, която нося като министър, със задоволство повтарям тези думи и трябва да подчертая, че управлението, изпълнено с високото съзнание на своя дълг, и за в бъдеще ще положи всички усилия, без да щади каквито и да било средства, за да бъде войската ни напълно снабдена с всичко необходимо. (Ръкоплескания) Само така ние ще останем достойни за подвига, който тя върши за нас.

Г-да народни представители! Аз още в началото на своята реч казах, че нам се налага дълг да не си затваряме очите пред действителността и да не се приспиваме от красиви фрази, зад които би се скрила голата действителност, защото недъзите в народното стопанство не се лекуват и отстраняват с думи, пожелания и критики, а само с дела и творчество. Времената, които днес живеем, изискват и от правителство, и от Парламент, и от народ дела, и то големи дела, а не приказки. Нека погледнем злото направо в очите с волята да се борим и го победим.

Изхождайки от началото да говоря винаги истината, аз трябва да призная пред вас с голяма загриженост, че проблемата за снабдяването на населението и досега не е намерила напълно задоволително разрешение.

Обстоятелството, че това положение у нас е много по-добро от това в много други държави, не ни дава основание да се утешаваме и да не вземаме мерки, и то енергични и бързи мерки, за неговото подобряване. Бързам обаче да кажа, че никой не трябва да очаква чудеса, тъй като времената на чудесата отдавна са минали. При смущението и разстройството на народното ни стопанство, което се яви като естествена последица на войната и опита за блокада на Европа, при намаления приток на готови стоки, полуфабрикати и сурови първични материали, при извънредно много затруднения транспорт и при жертвите, които правим и сме длъжни да правим за задоволяване нуждите на родната армия и народната ни отбрана, никой не може да иска пълно задоволяване на неговите нужди, тъй както беше преди войната. Налага се преди всичко да опраничим нуждите и доброволно да се лишим от всичко онова, което не е крайно необходимо за нашето съществуване.

Днес, когато цял народ прави върховни усилия и дава свидни жертви и понася хиляди лишения и страдания, за да запази своята независимост и своето обединение, е повече от престъпно да се живее в охолство. Това трябва особено добре да разберат всички ония, които, използвайки военновременните конюнктурни, натрупаха бързо богатства, укривайки ги по разни начини от бдителното око на фискалната власт.

Г-да народни представители! Днес най-голямата стопанска проблема, която се поставя на управлението, е снабдяването на населението, т. е. задоволяването поне на най-насъщните нужди на нашия народ от храна, облекло и обувки, и то по цени, които да съответствуват на покупателните му способности. При липсата на големи мирновременни запаси, от които да бъдат задоволени тези нужди, при невъзможността на вноса на известни материали и стоки, вследствие на опит за блокада, при крайно намаления внос на други, вследствие на войната и затруднения транспорт, главният, за да не кажем единственият източник почти за задоволяване на материалните нужди на нашия народ остава родното производство — производството на нашето земеделие, скотовъдство и промишленост.

Докато обаче смущението в индустрията се дължи отчасти на необходимостта от въвеждането на нови методи в производството вследствие войната, отчасти на намаления приток от полуфабрикати и първични материали от чужбина, отчасти на намаленото производство на местни първични материали и други, намаленото производство на земеделските и скотовъдните произведения се дължи на много обективни и субективни причини, едни от които лежат вън от желаната възможност. Все пак аз съм длъжен да отбележа, че българският земеделец със своя здрав инстинкт схвана от колко голямо значение за бъдещето на нашия народ и държава е неговото производство и той, въпреки недоволството си от цените, които получава за своите зърнени храни, въпреки голямата нужда пропагандата да не сее, вслушвайки се в разума на своето сърце, предпоче общите народни интереси пред своите лични интереси, които му

диктуваха да замени зърненото производство с други по-доходни култури и доброволно и с голямо гражданско съзнание изпълни дадения му наряд и зася определението му площи със зърнени храни. („Браво!“ Продължителни ръкоплескания) По този начин той улесни нашето народно стопанство в едни от най-тежките времена, като осигури непроеизводителното население с нужната му храна, а родната промишленост — с необходимите и сурови материали, за което ние и целият български народ му дължим най-голяма признателност.

Г-да народни представители! След изкарването на една неурожайна година, която на първо място постави проблемата за хляба на нашия народ, проблема, преодоляна с толкова много усилия и отчасти благодарение дадената ни взаимнообразно ръж от нашата съюзница Германия, днес пред нас са поставени три не по-малко важни проблеми за разрешение. На първо място аз бих поставил снабдяването на населението с обувки и цървули. В това отношение няма що да крия, че положението е извънредно тежко. Причината за това се крие главно в липса на сурови материали. Известно е, че в нормално, мирно време, при намалени нужди и при наличността на гумени обувки и цървули местният добив на кожи не може да покрие дори 50% от необходимото количество сурови кожи за гьон и цървули. Днес обаче, при нарастналите нужди на армията, местният добив не може да стигне дори за пълно задоволяване нуждите на последната. Вносът обаче от чужбина е извънредно много ограничен. Въпреки всички усилия и жертви, които правителството направи, за да достави нужните ни сурови кожи и гьон от чужбина през тази година, правителството успя да достави по-малко дори от 25% от необходимите кожи за гьон и цървули. Схващайки това положение, правителството още миналата година взе мерки да бъдат, ако не напълно, то поне отчасти задоволени нуждите от обувки и цървули, било чрез заместители, било чрез използване на свинските кожи, които в миналото намираха много малко приложение в кожарската индустрия, било чрез направата на обувки с дървени ходила, било най-сетне чрез създаването и подпомагането на индустрия за производство на синтетичен каучук, от който да се правят цървули. В това отношение нам добре е известно, че правителството отпусна на едно дружество заем от 50 милиона лева за постройка на фабрика за синтетичен каучук. Работите по постройката са напреднали много и, според уверенията на собствениците й, навярно в началото на новата година тя ще започне своето производство с един капацитет от около 1 милион чифта цървули годишно. Прави се усилие да се увеличи и вносът на обувки от чужбина. Въобще по отношение на обущането на нашия народ трябва да кажа, че правителството взема енергични мерки и ще продължи да взема такива, без да щади каквито и да било средства, за да задоволи голямата и остра нужда от обувки и цървули. В този момент са в работа доста голямо количество цървули и обувки, които се надявам, че в най-скоро време ще бъдат готови и раздадени на населението.

Втората проблема е снабдяването на населението с долно и горно облекло. По отношение на вълнените платове трябва да констатирам, че тази година ние ще бъдем относително по-добре, вследствие успешното провеждане на акцията по събирането на вълната.

Не така обаче стои въпросът с памучните прежди и платове. Известно е, че в мирно време голяма част от памучните платове, както и от необходимите за индустрията памук и прежди, идваха от чужбина. Днес обаче това е много трудно, а производството у нас на памука вследствие на лоша реколтата е незадоволително. За да може да се събере по-голямо количество памук от памукопроизводителите, тази година се прибягна до една нова система на изземване, която се надяваме, че ще даде своите резултати: вместо да се остави известно количество памук на производителя, дава му се по негов избор прежда, американ или оксфорд. Освен това внесено е известно количество памук и от чужбина. До миналата година отчасти липсата на памук бе заместена с изкуствени материали, внасяни главно — около 80% — от Италия. Вследствие обаче на настъпилите там събития това, поне засега, е невъзможно.

На трето място стои въпросът за отоплението. Поради намаляването и посъщаването на дървата за огрев, употребата на каменни въглища за домашни нужди се е извънредно много увеличила и разпространила не само в градовете, но и в селата. Наред с това се е увеличила и нуждата на българските държавни железници и на индустрията от въглища. Главният източник на снабдяване с въглища както на българските държавни железници, така и на българската индустрия, и за отопление са мини Перник, които дават най-голямата част от каменновъгленото производство. Докато обаче мината може почти напълно да задоволи нуждите на българските държавни железници и индустрията, онова, което остава за огрев на населението е недостатъчно, а от друга страна производството на частните мини поради редица причини е съвършено слабо.

Бих искал да кажа две думи и по отношение на осветлението. Липсата на петрол, вносът на който е изключително от чужбина, затруднява проблема на осветлението там, където няма електрическо осветление. Ние се надяваме обаче, че в скоро време, благодарение на взетите мерки, ще може поне отчасти да задоволим тази нужда, особено в селата, където се чувства най-много нуждата от петрол, чрез внос на такъв от чужбина.

Във връзка с петрола бих искал да кажа няколко думи и за минералните, смазочните масла, които са кръвта на днешното стопанство и липсата на които се чувства у нас извънредно остро. Недостатъчността им и употребата на долнокачествени такива е крайно вредно за нашата промишленост и едър земеделски инвентар, тъй като те го повреждат и похабяват.

За да се избегне в бъдеще пълната зависимост от петролните продукти, внасяни от чужбина, ние прибягнахме до проучвания на нафтошистовите залежи у нас, резултатите от които са повече от

благоприятни. От проучванията се установи, че само от тези, на-
ходящи се в Брезнишко, би могло да се добие годишно над 20 ми-
лиона килограма течни горива — бензин, нафт, масла и др. — и
затова ще се пристъпи към постройката на нужните инсталации.
Във връзка с това се внесе и законопроектът за откупуване на
нафтошистовите залежи, тъй като рационалното им използване,
с оглед да се получи полза за народното стопанство, може да
стане само от държавата.

На последно място бих искал да спра вашето внимание върху
въпроса за мазнините. И през тази година кризата за мазнини ще
бъде доста голяма. Бих казал дори тя е вече налице и ние я чув-
ствуваме. Причината за липса на мазнини, главно на растителни
масла, се дължи до голяма степен на лошата реколта, вследствие
на сушата, на маслодайните растения и на първо място на слънчогледа,
който е най-важното маслодайно растение у нас. Дължи
се и на факта, че населението предпоче да засее големи площи,
особено в Добруджа, с други по-доходни за него култури от
слънчогледа. За да може да се запълни отчасти липсата на ма-
знини, и тази година се прибягна към събирането и използването
на буковия желяд, от който би могло да се добие доста голямо
количество хубаво растително масло. За голямо съжаление, тази
толкова навременна и полезна за народното ни стопанство и за
изхранването на народа ни инициатива не можа да даде особени
результати. У нас, според изчисленията на компетентни лица, би
могло да се събере около 10 милиона килограма буков желяд, от
който би се добило повече от два милиона килограма отлично ра-
стително масло. В действителност обаче се събра много малко ко-
личество от него.

За попълване липсата от мазнини за сапун се прибягна и към
по-системното и пълно събиране на тютюневото семе, като, за да
се насърчи населението да го събира, му се даде известно коли-
чество сапун срещу събраното и предадено тютюнево семе. Забра-
ни се и износът на всички семена от маслодайни растения. За задо-
воляване нуждите от растителни масла тази година ние ще при-
бегнем до внос на такива от Германия, която, виждайки нашето
тежко положение, се съгласи да ни отпусне заемообразно значи-
телно количество растителни мазнини, с които ще облекчим доста
положението у нас.

Г-да народни представители! Както виждате, в своето изложе-
ние не ви давам никакви цифрови данни нито за необходимите ко-
личества, нито пък за ония, които ние имаме налице. Това правя
умишлено по съображения, които всички вие разбирате добре.
Във всеки случай, който от вас желае, може да получи лично от
мен всички интересувани го данни по повдигнатите въпроси.

Г-да народни представители! Друга важна проблема, за която
споменах в началото на своето изложение и върху която бих искал
да спра вашето внимание, е проблемата за цените и ценообразу-
ването, по която досега е толкова много писано, говорено и са
давани препоръки както у нас, така и в чужбина както от това
място, така и в печата и в редица събрания.

Г-да народни представители! Увеличението на търсенето и на-
малението на предлагането, което настъпи вследствие на войната,
има за последствие нарушаването на равновесието, което съще-
ствуваше в нормално време между тях. Изключителното напреже-
ние на сили и материални богатства, които поглъща народната от-
брана, изисква да се направи нова преоценка на факторите на про-
изводството и размяната, която влече след себе си повишение на
цените. При това положение да се оставят цените да се образуват
изключително въз основа на търсенето и предлагането е недопу-
стимо от гледището на народностните ни интереси. Намесата на
държавата следователно при ценообразуването бе повече от необ-
ходима. Впрочем тази намеса не е нещо ново. Ние срещаме такива
опити още във времето на античността, за което свидетелствуват
и много паметници от нея епоха, едни от които се намират в му-
зея на остров Тасос, датиращи няколко века преди Христа. В
много случаи обаче е липсвала ясна представа и основно познаване
на пазарните отношения и на общественото-стопанската функция на
цената, вследствие на което тези опити са били обречени предва-
рително на неуспех. Не трябва да се забравя, че цената е регу-
латор на пазара, но тя не е произволна и зависи от много фактори.
Оставим ли тези фактори да действуват свободно, то пазарните
цени неминуемо ще се откъснат от нормираните. И така, неиз-
бежно последствие от войната е повишението на цените и оттук
поскъпването на издръжката за живот. Днес това поскъпване е
различно — къде повече, къде по-малко, според устойчивостта на
мерките, които ръководят стопанството, и според възможността за
производство на различните държави.

За да имаме пълна представа за състоянието на пазарните цени
в света, ще дам данни за повишението на издръжката за живота.
При индекс 100 за 1930 г. имаме следните повишения през
време на войната:

	През 1939	1941	1942	1943
Германия	82	86	89	91
Финландия	90	126	149	166
Унгария	87	111	129	134
Дания	109	157	163	164
Норвегия	105	143	152	156
Испания	154	232	247	244
Турция	101	138	133	356
Чили	171	222	279	329
Япония	121	147	154	164
С. щати	84	89	98	104
Англия	96	121	122	122

От тия данни ние виждаме: първо, че не само във всички во-
юващи, но и в неутралните държави цените са се повишили, за-

щото всички стопанства страдат от войната било поради разстрое-
ната международна търговия, било поради невъзможността да под-
държат всички фактори в производството, било поради напре-
жението вследствие на засилване на народната отбрана и откъс-
ване от гражданския сектор на големи количества блага; и, второ,
че това повишение не е еднакво в разните държави. Така, докато
повишението в Англия в сравнение с 1939 г. е почти 50%, а в
С. щати 25%, то в Германия това повишение е едва 7%. Герма-
ния е днес единствената страна с почти стабилизирани цени. Това
не е случайно, а е резултат на правилно приложение на една це-
лесъобразно насочвана здрава стопанска политика към ясно опре-
делена цел.

След като направихме тази разходка по света, от която ви-
дяхме, че почти всички народи, кои по-малко, кои повече, стра-
дат от повишение на цените вследствие на войната, нека се спрем
сега върху нашата родина, доколкото времето и мястото ни по-
зволяват, и да търсим причините, които доведоха нашето народно
стопанство до днешното му състояние.

България, която произвежда почти всичко, което е необходимо
за съществуването на човека, която има всички земеделски и ско-
товъдни произведения, варива, индустриални растения, памук, ко-
ноп, вълна, въглища — най-важните основни материали за всяко
народно стопанство, която е развила достатъчно и всички сто-
пански отрасли — индустрия, търговия, занаяти; която притежава
всички блага, с изключение на металите, не е останала чужда на
това повишение.

Едни от най-чувствителните пера в разхода на бюджета на
всяко домакинство са: наемът, осветлението и отоплението. Елек-
тричеството и въглищата, чиито цени са сравнително сполучливо
задржани, влияят силно за намаление на общия индекс на по-
скъпването, защото изземват от процента на увеличението издръж-
ката на живота. Ако проследим пътя на повишението на цените,
ние ще установим по безспорен начин, че най-големият дял в по-
качването на цените след избухване на войната се пада на гру-
повия индекс на вносните стоки. Така, при индекс 100 през 1930 г.,
имаме следните повишения: през 1940 г., при общ индекс 115,
имаме за вносните стоки 138.3, за износните стоки 104.2, за зе-
мелделските стоки 111.1 и за индустриалните стоки 116.4; през
1941 г., при общ индекс 148.1, имаме за вносните стоки 175.3, за
износните стоки 121.9, за земеделските стоки 143.3 и за индус-
триалните стоки 148.6.

От току що дадените данни се вижда, че докато през 1940 г.
цените на износните стоки показват слабо повишение от 4.1%, а
на земеделските произведения само от 2.1%, цените на вносните
стоки показват увеличение от 38%. Това положение не се изменя
и при следната 1941 г., когато груповият индекс на цените на
вносните стоки достига 175.3 срещу 121.9 за износните стоки и
143.3 за земеделските произведения. От 1941 г. покачването на
цените на вносните стоки, общо взето, не е по-високо от това на
цените на износните, на земеделските стоки и на индустриалните
стоки. Всичко това ни показва по очевиден начин, че първоначал-
ният потик за повишението на цените произлиза от чужбина. Въ-
преки засиленото търсене на стоки от местен произход на въ-
трешния пазар след избухването на войната, техните цени пока-
заха първоначално стабилност или съвършено малко повишение.
Повишението на цените на вносните готови стоки, полуфабрикати
и сурови материали се дължи отчасти на повишението цен на чу-
жбина, отчасти на затрудненията при транспорта.

При това положение налагаше се да се вземат мерки, шото
това повишение да не даде своето отражение върху вътрешния
пазар. За голямо съжаление създаденият едва през 1941 г. из-
равнителен фонд не разполагаше с достатъчно средства, за да
се превъзмогне това, и затова се прибягна само до изравняване
появилите се несъответствия между цените на отделните стоки на
вътрешния пазар, но не и до фактическо възпиране възходя-
щото развитие на цените на вносните стоки. Тези последните не-
съответствия биваха изравнявани чрез ежегодно увеличение на
произведенията от селско-стопански произход с оглед да се под-
държа равновесието между цените на вносните стоки, на проми-
шлените произведения и на земеделските продукти. Всичко това
повлече общо увеличение на цените, на което ние днес сме сви-
детели.

Колкото обаче се увеличава цената на стоката, толкова повече
се увеличават и цените на средствата, които я произвеждат. Но,
както и по-рано казах, това са само официалните увеличения на
цените. И понеже по тези цени гражданинът не може да получи
достатъчно продукти, то той ги търси на така наречената черна
борса, където ги намира, но на много по-високи цени.

Причините за съществуването на черната борса и спекулата са
много. Те се явяват като последици на дажбената система, нор-
мираните цени и монопола. Когато съотношението между търсе-
нето и предлагането е нормално, т. е. когато се произвеждат или
вносят достатъчно стоки, за да се посрещне търсенето, тогава це-
ните са редовни и на пазара се намират винаги и в достатъчно ко-
личества; купувачът е спокоен, защото знае, че всякога може да
се снабди с онова, което му е необходимо. И той купува толкова,
колкото му е нужно, като степенува своите нужди и покупки с
оглед на платежната си способност. Когато обаче една стока почне
да липсва от пазара, в каквото положение се намираме сега, ку-
пувачът изпада в страх, че в бъдеще не ще може да покрива свои-
те редовни нужди и търси да закупи повече, отколкото в момента
му е нужно, с цел да се подсури за известен период време. С
тези свои действия в ненормално време като днешното консумато-
рът пръв дава повод за създаването на черната борса. Продава-
чът от своя страна, виждайки усиленото търсене на стоката му
и невъзможността да се снабди с количества, които са му нужни,
за да задоволи това търсене, почва да повишава цените и крие

стоките, за да ги продава тайно на все по-високи цени. Така той иска да използва смущението, настъпило в търсенето и предлагането, за да реализира по-големи печалби. А колкото се повече повишават цените на стоките, толкова повече налита консуматорът и с това допринася за още по-голямо увеличение на цените. Ако при това смущение на пазара продавачът предвижда и обезценение на капитала си, тогава той не само увеличава цените драстично, но и предпочита да задържи стоката си. Независимо от горното има още много причини, които допринасят за създаването на „черната борса“, върху които сега не ще се спирам.

Г-да народни представители! „Черната борса“, която у нас е взела големи размери, е една страшна напасть за народното стопанство, защото тя подрива единството сред народа и убива неговия борчески дух, тъй необходим в днешните трудни времена. Ето защо налага се с всички средства да се борим срещу това зло за неговото радикално премахване.

На първо място в борбата срещу спекулата и „черната борса“ трябва да бъдат ангажирани всички обществени и стопански фактори и организации у нас.

Като първо средство за борба със спекулата и „черната борса“ трябва да бъдат усилията ни да се засили до възможния максимален размер производството както на земеделските и скотовъдните продукти, така и на народната промишленост, които днес са главните, за да не кажем единичните източници на необходимите ни за живота материални блага. В днешните изключителни времена очите ни са отново обърнати преди всичко към българския селянин, към оня, който оре земята, сее, жъне и върше, за да ни достави хляба, без който не можем да живеем. И затова като първа грижа на управлението трябва да бъде и е да поощри производството на ония земеделски продукти, които са необходими за изхранването на населението и за нашата индустрия. А това са преди всичко зърнените храни, фуражът, маслодайните семена, памукът, конопът, ленът, захарното цвекло и оризът, като се осигурят на производителите справедливи цени, които да покрият разходите им. Независимо от това, ще трябва да им осигурим нужния земеделски едър и дребен инвентар и стоките, които им са крайно необходими за задоволяване техните нужди и от които днес, трябва да признаем, те са лишени.

Усилията ни трябва да бъдат насочени още към засилване до максималните възможни размери на индустриалното ни производство, и то главно на ония артикули, от които най-много нужда има нашето стопанство в днешните изключителни времена. Трябва да осигурим родната индустрия с необходимите й сурови материали и каменни въглища. Рационализацията по пътя на стандартизирани производството ще ни даде възможност да увеличим производството и да намалим коствемите разходи. С оглед на времената, които преживяваме, трябва да се отстранят всички предприятия, които днес тежат на народното стопанство. Възприетият досега начин на снабдяване на родната индустрия с първични материали от местния пазар чрез монополната система ще следва да остане и в бъдеще, тъй като той даде добри и благотворни резултати. За доставка на сурови материали за родната индустрия от чужбина ще трябва още повече да се засили дейността на създадените снабдителни централи „Българска търговия“ и „Българска промишленост“. Снабдяването чрез тези две централи улесни значително индустрията, като я освободи от грижата сама да дири сурови материали и да ангажира в тях големи парични средства.

Г-да народни представители! На трето място идва засилване добива на минерални продукти и преди всичко на каменни въглища, нуждата от които за отопление, за индустрията и за българските държавни железници постоянно расте. Колко е нараснала употребата на каменните въглища се вижда от следните данни: през 1940 г. общото производство на въглища е било 2.173.383 тона, през 1942 г. — 3.656.732 тона, а през тази година се предвижда да надхвърли 4.000.000 тона, без да бъдат задоволени всички нужди, защото производството не може да се увеличи в същия размер, в какъвто се увеличила нуждите.

На четвърто място е засилване на вноса от чужбина на готови стоки, полуфабрикати и сурови материали, чиято липса се особено чувствува днес, като кожи, памук, течни горива, смазочни материали и пр. За засилване вноса им да бъдат използвани не само създадените централи „Българска промишленост“, „Българска търговия“ и „Петролна централа“, но да се даде простор и на частния почин, който, използвайки своята находчивост, гъвкавост, бързина и връзка с чужбина, може да бъде от извънредно голяма полза за нашия внос и ще засили още повече връзките ни с неутралните страни и вноса от тях. В това отношение благотворна роля играят и сключените търговски договори с чуждите страни и на първо място с нашите съюзници.

Г-да народни представители! Във връзка с производството и обмяната стои и въпросът за печалбата. Времената, в които живеем, изискват от стопанските съсловия в своята дейност да не се ръководят само от стимула за печалбата. Въпреки това той и днес си остава от голямо значение както за производството, така и за размяната. Ето защо налага се да се дадат справедливи цени. Справедливи обаче не с оглед на личните и съсловни интереси, но с оглед на общите интереси на народното стопанство, тъй като днес най-малко е позволено да се трупат големи богатства. Казах справедливи цени, като се държи сметка за всички фактори, които влияят при ценообразуването, като се запази съотношението главно между индустриалните произведения и тия на нашето земеделие и скотовъдство.

Г-да народни представители! Не е без значение и увеличението на банкното обращение. Хората, които имат много пари, при ограничени възможности да ги пласират, купуват каквото им попадне на ръка, имайки увереността и самочувствието, че, имайки каквито и да било стоки или имоти, ще могат по-добре да запазят парите

си, отколкото ако ги държат в касите или банките. Това е една болезнена проява, срещу която с всички сили и средства трябва да се борим. Трябва да турим един бараж на това безсмислено пилеене на парите, което има за последици убиването у народа на една от най-хубавите му добродетели — спестовността. С държавния заем и с боновете се цели поне до известна степен да се прегради и ограничи това банкното разхищение, като се намали покупателната способност. С тази цел се въведе и вписването на всички покупки в снабдителните книжки.

Днес търговците, разполагайки с големи средства и в стремлението си да реализират големи печалби, въпреки всички запрещения и санкции, дават за някои продукти много по-високи от законно установените цени с надеждата, че ще извоюват впоследствие едно увеличение на цените, поставяйки управлението пред свършения факт. Ако това не стане, по пътя на незаконните продажби ще искат да реализират своите печалби. Очевиден пример в това отношение е изкупуването на гроздето от тазгодишната реколта. Много купувачи не спазиха наредбата за цените. Всички ще понесат санкциите на закона.

От значение за ограничението и премахването на черната борса е правилното уреждане на стокообмена в страната. На всички ни е известно, че предметите, обект на търговска дейност, са намалени и по брой, и по количество. Естественото последиствие от това би трябвало да бъде намаление на търговските заведения. Вместо това констатираме друго явление — увеличение, и то в едни застрашителни размери, на търговските предприятия. Като се има пред вид, че в повечето случаи се касае до случайни хора, нямащи нищо общо с търговския морал, явно е, че много от търговците при една редовна търговска дейност мъчно биха покрили дори разходите си, а камо ли и да реализират някаква печалба.

Никола Василев: Те са с убеждението, че търговията е далавера.

Министър д-р Иван Вазов: Затова те прибягват към незаконни пътища, към търгуване на черната борса, стават дейни агенти на черната борса.

Сирко Станчев: Вярно е!

Министър д-р Иван Вазов: Не по-малко от значение в борбата с черната борса и спекулата е правилното и справедливо разпределение на ограничените количества материални блага, с които разполагаме и които са под дажбен режим. Във военновременното стопанство дажбената система се явява необходима за ония артикули от първа необходимост, които при всичката добра воля на държавата и при най-добра организация на производството и на снабдяването не биха могли да се набавят при свободен режим навреме и в достатъчно количество за задоволяване минималните и текущи нужди на гражданството. Има артикули, които трябва да се осигурят на всички граждани по умерени цени, защото без тях не е възможно да имаме спокойствие и ред, по цени поносими за податните сили на широките маси. Справедливото и навременното разпределение на тия артикули е от извънредно голямо значение за духа на народа и за доверието му в управлението.

Не без значение е и бързият и ефикасен контрол, упражняван от публичната власт, както и съдействието на гражданството. За всички нарушения трябва да се налагат своевременно наказания. Г-да народни представители! Нека ми бъде позволено да ви кажа, че днес в Министерството на търговията повече от 2 хиляди акта чакат да бъдат издадени постановления за налагане на нарушителите съответните наказания.

Петър Савов: Защо досега по тия 2.000 акта не са били издадени и не са влезли в сила постановленията?

Министър д-р Иван Вазов: Има една несъобразност: издават се постановленията една година след нарушенията. Явно е, че не се постига целта, която се преследва от законодателя — да се налагат бързо наказанията на нарушителите.

Петър Савов: Защо досега тези актове са стояли без съответни постановления?

Министър д-р Иван Вазов: Защото персоналят е много малък. Мога да ви кажа, че с шест човека отделението за цените не може да разгледа 2 хиляди акта и своевременно да бъдат издадени постановленията. Помолих г-н министъра на правосъдието и той се съгласи да изпрати няколко души съдии в помощ на персонала, за да ликвидираме в най-скоро време с тези актове.

Кирил Минков: Няма да се разправят с постановления, а ще ги бесите, г-н министре!

Някои народни представители: А-а-а!

Министър д-р Иван Вазов: Надявам се, че в най-скоро време, до Нова година, ще бъде ликвидирано с актовете.

Кирил Минков: Ще бесите! Какво ще си играете! Хайде де! Избесете един-двама! Резил! (Оживление)

Министър д-р Иван Вазов: Всички гореизброени мерки обаче не биха допринесли за едно кардинално отстранение на черната борса, ако всички граждани не се проникнат от високоото съзнание, че времената, които преживяваме, изискват от нас да направим най-големи ограничения в нашия живот, като се задоволим с най-необходимото за преживяването, защото по този начин ние ще дадем възможност на най-нуждаещите се и на най-слабите

широки народни маси да задоволят поне най-належащите си нужди. Нека всички разберем, че времената, в които живеем, не допускат един да живее в охолство, а друг в недоимък. Българската земя и трудът дават достатъчно за задоволяване на настоящите нужди, стига само у нас да има съзнанието правилно и справедливо да го разпределим. И затова трябва да се разбере, че управлението не със строги, но бих казал с жестоки мерки ще продължава да преследва всички ония, които забравят времената, в които живеем, и дълга си като българи.

Таско Стоилков: Има една категория „синя борса“. Тия пък какви са? (Смях)

Министър д-р Иван Вазов: Г-да народни представители! Бих искал да кажа две думи и относно лансираната от тая трибуна идея по допускането да се продават някои продукти и предмети от първа необходимост на свободния пазар без нормировки, на свободни цени.

Както и по-рано споменах, нормировките и дажбите се създадоха, за да се обезпечи справедливо разпределение на най-необходимите материални блага поради нарушеното равновесие между търсенето и предлагането, което повлече след себе си увеличението на цените.

Едно отстъпление от това начало би имало смисъл само тогава, когато би се увеличило производството или предлагането на пазара. В това аз, позволете ми, се съмнявам.

Свободните цени не само не ще увеличат производството, но ще действуват крайно пакостно върху духа на населението, което ще остане с убеждението, че в България има всичко в изобилие, но само за богатите. Ето защо вярвам, че вредата ще бъде по-голяма отколкото съмнителната полза.

Г-да народни представители! Понеже не искам да ви отнемам повече времето, свършвам. Преди това обаче нека ми бъде позволено да кажа няколко думи за социалната политика на управлението, главно за труда и неговите представители — работниците.

Закрилата на работническия труд е била и остава един от най-важните сектори на нашата социална политика, началото на която се постави още през 1905 г., когато бе гласуван законът за женския и детския труд. Оттогава досега нашето социално законодателство е вървяло все напред, създавайки все по-добри и по-добри условия за трудещите се. Грижите за хигиената и безопасността на труда се увеличаваха и ставаха ежедневно все по-ефикасни. Построиха се почивни станции, лечебници и диспансери за работниците и техните семейства. Предприе се и постройка на специални удобни жилища за работниците от фонда при Института за обществени осигуровки и от работодателите. Създадоха се колективни трудови договори. Задължителното обществено осигуряване се разпростря върху злополука, майчинство, инвалидност, старост, смърт и безработица. Подобриха се и заплатите. Освен чрез колективните трудови договори, те бяха увеличени и чрез общо процентно и еднократно увеличение на надниците.

Оу голяма полза за работническото са и създадените столове при предприятията, където работникът може да получи здрава и питателна храна срещу минимална цена. Резултатите от тези столове са повече от задоволителни. Семейните добавки се разшириха и увеличиха. Днес те достигат над 400 милиона лева. В последно време Министерският съвет отпусна и по една месечна заплата на всички граждански мобилизирани работници, а от 1 януари 1944 г. ще се дава еднократна помощ на работниците при встъпване в брак. В основата на социалната политика на държавата лежи не само началото за материалното подобрене живота на работника, но и грижите за неговото духовно и културно издигане, за да може да се повиши самочувството му до степен на равноправен гражданин на тая страна, творец на стопански блага. Така ще се увеличи и продуктивността на неговия труд.

Г-да народни представители! Аз привършвам. Не знам дали задоволех вашия интерес, който вие оправдателно проявявате към стопанската политика на правителството. Вярвам обаче, че вие ще се съгласите с мен, какво задачата на един министър на стопанството е тежка, трудна и отговорна в днешните времена и затова аз смятам, че тъкмо в такива моменти той, министърът, трябва да говори и обещава малко, а да работи, да бди и да твори денонощно.

Има още много други важни въпроси, засягащи дейността на Министерството на търговията, промишлеността и труда, по които аз се надявам, че ще имам случай по-подробно друг път да се изкажа пред вас.

Г-да народни представители! Без да бъда прекален оптимист, аз живея с убеждението, че, въпреки всичко, нашият народ ще намери достатъчно сили в себе си, за да излезе от днешното стопанско положение. Народ като нашия, в душата на който през вековете е светил пламъкът на едно беззаветно родолюбие, един народ, на който характерни битови черти са трудолюбието и скромността, един народ, който винаги е намирал в себе си нравствени сили да страда и да преодолява всички спънки, изпречили се на пътя на неговата съдба, и днес ще намери сили да отстрани всички пречки и да продължи своя възход. (Продължителни ръкоплекания)

Председател Христо Калфов: Има думата г-н министърът на вътрешните работи и народното здраве.

Таско Стоилков: Дайте малка почивка, г-н председателю.

Министър Дочо Христов: (Посрещнат с ръкоплекания) Уважаеми г-да народни представители! С голямо внимание изслушах всички, които се изказаха по проекто-отговора на тронното слово и особено много благодаря на ония от тях, които отделиха повече време в своите речи, за да разгледат изобщо вътрешното положение

на страната и частно мерките, които взема българското правителство и специално Министерството на вътрешните работи за запазване вътрешния ред и спокойствие. Тъкмо затова аз считам за свой дълг да взема думата и да дам кратки обяснения за вътрешната политика на сегашното правителство, както и да посоча някои от мероприятията, които правителството има пред вид да приеме в бъдеще, с цел да запази високия дух, съпротивителната сила и единството на българския народ.

Г-да народни представители! Г-да регентите от името на Негово Величество цар Симеон II благоволиха да ми дадат доверието си и да ме натоварят с ръководенето на вътрешната политика на страната днес в едно тежко, мъчно време, което е тежко и мъчно не само за нашата страна, но и за целия свят, и то в момента, когато нашата държава загуби своя цар-светец, загуби своя цар-обединител, загуби човека, зад когото беше нареден целият български народ единен и го следваше. Без да разсъждава, в пътя, който той му беше определил. (Ръкоплекания)

Мястото на царя-обединител ще стои 12 години празно, дотогаз, докогато дойде и го замести неговият достоен наследник цар Симеон II. При това положение българското правителство и специално аз, като министър на вътрешните работи, считаме, че задачата, с която сме натоварени, е доста тежка и мъчно разрешима, ако нямаме подкрепата на целокупния български народ. За голямо щастие — аз мога смело да твърдя това — българското правителство има вече увереността на много среди, на много организации, на много институти и на много лица в царството, че те се нареждат зад държавната власт и ще вървят заедно с нея в общата дейност за закрепване на нашата държава. Тъкмо това дава вяра на българското правителство, дава вяра и на мен, като министър на вътрешните работи, че ние, подкрепяни от целия български народ, специално от цялото българско народно представителство, като еманация на този народ, ще успеем да доведем щастливо нашата държава до оня момент, в който ще можем да се поздравим с един щастлив мир.

Г-да народни представители! Основната задача на всяко правителство е да създаде единна национална психика, да създаде единство и сплотеност около големите национални въпроси, да създаде условията, при които може и трябва да работи едно национално правителство. За щастие, силно развитото обществено чувство на българския народ, любовта му към неговата държава и към неговата земя не са накърнени от мнозина предатели и предаващи вътре и извън пределите на нашето царство, които правят опити да превърнат българския народ в една безформена, безволева маса, за да могат да осигурят на българските врагове свободно преминаване през неговата територия. За щастие, казвам, високият дух и чувството на любов към своята земя в българския народ не са засегнати от тези опити и нашата задача е да направим всичко възможно, за да запазим неговия дух, да запазим неговите съпротивителни сили, да ги засилим, да ги увеличим, защото само по този начин задачата, която ни остави царят-обединител, ще бъде щастливо изпълнена.

Г-да народни представители! Аз няма да отбягна да съобща и факта, който е известен на всички ни и за който по-късно ще кажа няколко думи повече, че в последните 7-8 месеца в някои планински райони на нашата държава се явиха тук-там малки групи бандити, които се опитват да смущават вътрешния ред, които се опитват да създават поразенска психика на българския народ и които искат да постигнат оная цел, за която току-що казах няколко думи. Аз обаче дължа тук от тая трибуна да заявя, че българският народ в своето милионно мнозинство решително отрича тая дейност на нелегалните бандити (Гласове „Вярно“ и ръкоплекания) и че българското правителство няма да се спре пред никакви средства, за да ликвидира час по-скоро с тези бандитски групи. (Ръкоплекания) За да бъде обаче още по-сигурна и по-бърза тая ликвидация, българското правителство ще потърси и организираната народна сила, ще потърси организирания маси, за да създаде една здрава, силна национална стихия, която изцяло да застане на фронта на държавата, да ликвидира веднаж завинаги тези бандитски групи и да не позволи повторението на такива срамни страници в българската история. (Ръкоплекания)

Г-да народни представители! Преди да дам подробни данни за резултатите от дейността на българската държавна власт срещу тия бандитски групи, аз ще отговоря на поставения въпрос от някои оратори — как са били третирани националните сили в нашата страна.

Преди да дам обаче отговор на този въпрос, аз веднага поставям един контра-въпрос: какво трябва да разбираме под понятието „национални сили“? Дали само ония българи, които са членове на националистически организации, признати или непризнати от нашите закони; дали трябва да смятаме, че българските национални сили се изчерпват само с броя на тези, които членуват в националистическите организации или трябва да потърсим българските национални сили и в недрата на българския народ в градове, села и колиби, в тия, които не членуват в никоя организация, но душата на всеки от които представлява един малък национален храм, пред който всеки българин дава клетва за вяност към своята родина?

Бързам обаче веднага да добавя, че аз не мисля да подценявам значението на националистическите организации, че аз не подценявам значението на организациите на запасното войнство, на спортистите, професионалните организации и всички други организации, които са били и си остават винаги в основата на всяка национална инициатива у нас и които са били и си остават винаги като опора, гражданска и политическа, на българските правителства от деня на създаването на тези организации.

Аз не искам да бъда разбирани криво, че отричам тези организации, но казвам: дайте да намерим всички национални сили, да ги приобщим с организирания национални сили и да създадем спо-

менатата национална стихия, която ще се противопостави на всеки опит за нарушаване на народното единство.

Спомена се от това място, че имало някои националистически организации, които били преследвани от властта. Г-да народни представители! Възможно е някъде властта да е забелязала проявление на известни националистически организации, които по силата на закона за разтуряне на партийно-политическите организации са разтурени и властта да е направила нещо, за да ограничи техните проявления. Аз обаче се ползвам от този повод, за да заявя: нека всички, които претендираме, че сме истински българи, които претендираме, че се ръководим от едно чисто национално чувство — няма значение в коя организация сме се числили или се числим — нека всички индивидуално да си подадем ръка и да разберем, че днес третото българско царство изживява много сериозни дни, може би най-съдобните дни от своето съществуване, и че тъкмо днес е необходимо единството на всички национални сили, без да държим сметка дали за нашата дейност ще получим някаква морална или материална благодарност. (Ръкоплекскания) Нека всички, които претендират, че са българи, нека всички, които претендират, че мислят за бъдещето на страната, да имат съзнанието, че днес не можем да се делим на групи и групички, на дружества и организации, че днес има една единна българска организация, едно единно място, където трябва да се съберат всички, а именно мястото, където е забит българския трикопльор, широкото място в единната организация, наречена България, от името на която ние трябва да работим и да действваме. (Ръкоплекскания) И чак тогава когато тези, които твърдят, че се организират и борят само в името на националната идея, а не да свалят и качват правителства, докажат това, само тогава, когато докажат, че те не изкористват и не искат да изкористят тежкото положение, създадено за страната, само тогава те безспорно ще заслужат благодарността на държавата и легализирането им като редовни националистически организации.

За голямо задоволство на правителството, на народа и на народното представителство аз трябва да ви съобща, че съм убеден, какво в много скоро време ние ще видим действително всички български националисти, почти всички български национални сили, събрани под българския трикопльор в името на една единствена задача — доброто и благоденствието на утрешна България. (Ръкоплекскания) Употребявам думата „почти“, защото само една от съществуващите организации още се тегли настрана.

Димитър Андреев: Дано не се ръководят от масони, г-н министре!

Министър Дочо Христов: Г-да народни представители! Аз трябва да кажа няколко думи за тъй наречените бивши политически партии. След събитията, които станаха в Италия и след смъртта на нашия цар в средите на бившите политически партии по право в средите на водачите и копнеещите да видят отново създадени своите партии лица се появи раздвижване и желание да използват затрудненото положение на страната, за да могат да играят пак някаква политическа роля.

Преди да се спра на тези партийни движения, дължа да заявя, че няма нищо скрито в тази земя. България е много малка, хората са много познати и известни, за да може да остане нещо скрито — кой, кога, къде и какво е казал или направил. И аз държа на това да бъде винаги откровен, винаги искрен, дори и публично пред този форум тук, за да бъде разбран ясно и да не бъде обвиняван утре, когато на мен, в името на интересите на България, в името на запазване българския национален дух ми се наложи да взема неприятни мерки срещу известни лица, защото те ще бъдат мерки, взети поради крайна нужда за запазване на вътрешния ред, спокойствието и единството на България. (Ръкоплекскания)

Г-да народни представители! Няма защо да крием публичната тайна за съществуването на разни преговори и разговори между групички и групи и разни среди, които се опитват да създадат условия за възстановяване на старото положение на партийните режими. Аз дължа обаче да ви заявя, че много се лъжат ония, които мислят, че като бивши партийни водачи водят някое вече след себе си долу в народа. На народа вече се смъкнаха от очите разноцветните партизански очила. Той почна вече да вижда нещата със собствени очи, в истинската им светлина и в истинския им цвят. Този народ вече почна да разсъждава не по заповедите на този или онзи клуб, а разсъждава със собствения си мозък, със собствения си ум. И този народ обича повече държавата, отколкото ония, които претендират да го водят утре. (Ръкоплекскания) Така нареченият Отечествен фронт...

Петър Савов: Противоотечествен фронт.

Министър Дочо Христов: ... е действително, както казва нашия другар Петър Савов, противоотечествен фронт. За съжаление обаче той скрито и някъде открито се подкрепя, пред него флиртуват и хора, които уж се броят срещу комунисти, уж се броят срещу пладненци, а са готови да им подадат ръка не в интереса на България, а в името на своя личен, партийен и котириен интерес. (Ръкоплекскания и гласове: „Позор“)

Г-да народни представители! В стремежа си да постигнат някакво раздвижване на масите известни господа не се посвениха да кохунствуват и с паметта на покойниците, на бивши общественици, бивши видни български граждани, имената на които искаха да използват, за да правят партизански манифестации. Думата ми е за наредената на 14, миналия месец панахида в София и няколко големи градове в царството, една обща колективна панахида на бивши божественици, между които са Каравелов, Ляпчев и Григор Василев, всички бивши демократи и добри общественици, към паметта на които аз изпитвам истинска почит, защото на някои от

тях съм бил и сътрудник в миналата им дейност. Тъкмо заради това аз не можах да допусна кохунството и партизанството с тяхната памет и си позволих като министър на вътрешните работи да забраня тази панахида (Ръкоплекскания), въпреки протестите на тия, които я организираха и които искаха чрез нея не да изпълнят някакъв свещен дълг към тези хора, а да направят опит да се преброят, както казаха някои от тях, колко са, къде са и как ще се проявят.

Г-да народни представители! Аз знам, че може би това е първият случай, когато се забранява панахида, знам, че може да ми се направят упреци за този мой акт, но аз приемам всички упреци, когато те ми се правят за дела, чрез които искам да запазя спокойствието и реда в страната.

Един народен представител: Трябваше да ги оставите да се преброят, да се видят колко са.

Министър Дочо Христов: Втора отровна струя, насочена към душата на българския народ, е чуждата пропаганда. Чуждата пропаганда не се спира пред никакви пречки. За нея моралът, истината не представляват нищо, защото тяхната цел е чрез лъжата, чрез интригата, чрез измамата да превърнат българския народ в един колективен предател, в един народ, който не е способен да се съпротивлява, един народ, който е готов да капитулира пред големите закани, пред многото жертви, които щял да даде, с които го заплашват хората от чуждата пропаганда.

Г-да народни представители! Аз мисля, че този луд стремеж на чужденците, на враговете на българския народ няма да постигне голения резултат. Аз съм убеден, че очакваният от тях резултат ще бъде тъкмо противен на онова, което съответват българския народ архипредателите Мацанкиев, Влада Карастоянова и Момчилов от Лондон. Аз съм убеден, а и всички вие, всички ние, които се чувствуваме българи, знаем, че всички българи не само слушат с омерзение и презрение това, което се говори от тия предатели, но слушат и плюят когато само чуят тяхното име, защото те са загубили понятието какво значи българин и български интереси. (Ръкоплекскания)

Като става дума, г-да народни представители, за пропаганда, трябва да отговоря с няколко думи и на бележките, които се направиха от някои преждеговоривши по отношение на българската национална пропаганда.

Вярно е, че българската национална пропаганда няма никакви особенни проявления в чужбина. Вярно е, затуй, защото българската национална пропаганда никога не си е поставила за цел да съперничи с черните станции на българските врагове, да съперничи с техните лъжи, интриги и измислици. Поради това българската национална пропаганда не е направила действително нещо особено навън.

Колкото се отнася обаче за нейната дейност вътре в страната, аз мога да кажа, че тя е проявила една доста голяма и доста разностранна дейност, която се чувствува във всички среди и във всички краища на България. Не искам да кажа, че тя е направила всичко, което трябва да се направи. Не искам да кажа, че е направено всичко, което някои смятат, че трябва да бъде направено. Но във всеки случай аз съм дължен да защита една служба, която според силите си, според възможностите си е дала всичко онова, което е могла да даде и е трябвало да даде през време на своята дейност.

Аз няма да изброявам тук цифри, макар че имам много материали за дейността на пропагандата. Всичко онова, което може да се каже за националната пропаганда, може да се изрази в две думи: тя е изпълнила своя дълг досега както по отношение на писмената пропаганда, така и по отношение на мерките, които са взети за устна пропаганда в цялото царство. Вие знаете много добре колко пъти националната пропаганда предприема акции за политическо осветление на българския народ в села и градове. Вие знаете колко брошури са издадени, колко упътвания са дадени и колко мерки са взети, за да се почувствува, че България живее като държава.

Но пак повтарям, не искам да кажа, че всичко, каквото трябва да се направи, е направено. Аз смятам, че в бъдеще националната пропаганда трябва да претърпи известни коренни промени в своето устройство, да бъде превърната в един по-обществен орган, да бъде освободена от всякакъв бюрократизъм, да създадем от нея действително един институт на истинска национална, обществена пропаганда. (Ръкоплекскания)

Споменах, уважаеми г-да народни представители, в началото още за проявленията, които имаме от страна на няколко нелегални бандитски групи. От мястото, което заемат в правителството, и от мястото, на което се намирам в този момент — от тая висока трибуна — аз ще бъда последователен на себе си, ще бъда откровен, ясен и категоричен пред всички, които ме слушат тук и в чужбина в този момент, като дам истинска представа за състоянието на нелегалните групи — състояние, с което много се спекулира, състояние, за което циркулират много и най-разнообразни слухове, състояние, с което също така се опитват известни среди да правят политика, да правят партизанство.

Поемайки властта на 14 септември, новото правителство излезе с една програма. Тази програма не се различаваше по нищо от програмата на бившото правителство, защото в това правителство останаха пет души от старите министри, а двама от старите министри станаха регенти на българския престол. Ето защо много се мамят онези господа, които хитруват и мислят, че чрез интригата, какво новото правителство със своята дейност и чрез своята декларация отричало политиката на старото правителство, ще постигнат някакъв резултат. Не, няма никаква промяна на вътрешната политика, следвана от предшествувашото правителство, а има само изменени условия вече, които налагат и изменени, нови мерки. И аз съм убеден, че и старото правителство да беше останало, на 15 или на 25 септември щеше да излезе със същата декларация, със

същите мерки, каквито взема и днешното правителство. Така, че спекулирането с това, че имало някакво отричане на политиката на бившото правителство, е абсолютно неоснователно и не може да даде абсолютно никакво основание на когото и да било да прави заключения, каквито някои среди се опитваха да правят.

Какви бяха новите условия, при които днешното правителство трябваше да вземе новите мерки, да следва един нов курс на вътрешна политика? Ние казахме, че ще преследваме с всичката строгост на законите всеки, който се опита да смущава вътрешния ред и спокойствието на страната. Едновременно с това обаче ние поискахме да държим сметка за създаденото положение и поради това, че искахме да спестим всяка излишна капка българска кръв, направихме апел към всички, които са били подведени, които са били измамани да напуснат родните си огнища и да отидат в балкана, да се приберат по домовете си. Ние направихме нещо повече: от няколко хиляди души интернирани и въдворени на местожителство ние върнахме на семействата им и на работата им по-голямата част от тях. Веднага аз лично като министър на вътрешните работи направих извления, част от които ще повтори и сега, защото имат значение за днешния момент, а именно, че българското правителство чрез мярката за непроследване на юния, които доброволно се разкаят и се върнат по домовете си, чрез мярката за възвръщане интернираните и въдворените на местожителство в родните им места, чрез връщане на изключените ученици за дребни провинения в училищата, в гимназиите, не проявява никаква слабост, никаво колебание в своята дейност, не проявява никаква керенщина, както някои нарекоха тази дейност на българското правителство, а напротив българското правителство чрез та своя декларация, чрез тия свои мерки доказва колко много вярва в собствената си сила и колко много вярва в съзнанието на българския народ, колко много е сигурно то, че може да постави във всеки момент всекиго на мястото му, когато се наложи да се вземат известни мерки спрямо него.

Ние искаме да видим резултата от апела за разкаяние какъв ще бъде. Защото, казах тогава в изявленията си при обясняване на правителствената декларация по вътрешните въпроси, че аз считам, че за ония, които не разберат смисъла на тая декларация на правителството, които вместо да видят в тая мярка на правителството сила, виждат слабост и не се отзовават на този апел, по отношение на тях — казах — тогава, повтарям и сега — ще се приложат не само всички мерки, предвидени в българските закони, но и всички мерки, които нуждата на времето ни наложи. А какво значи това? Това значи, че всеки, който сам се е поставил извън всякакви закони, няма право да търси протекцията на никакъв български закон (Ръкоплескания) и спрямо него ще се приложи съществуващият закон за изтреблението и преследването на разбойниците. Това е смисълът на онези изявления, които направих тогава и които и днес поддържам, защото от цифрите, които ще ви дам по-нататък, ще видите, че има последователност между думите и делата на българското правителство и специално на Министерството на вътрешните работи.

Аз дължа да подчертая пред вас, че всички ония, които твър-
даха, че мерките, които правителството взема, че опитът да при-
влече с добром разкаялите се български синове, са мерки, които
ще допринесат отрицателни резултати, днес са опровергани. Дълга
да подчертая това и да ги опровергая, и то много ясно, много
категорично. Аз дължа да ви кажа, че в отговор на поканата да
се разкаят и се предадат ние имаме да изтеклият два месеца пре-
дали се 253 души. Получи се обаче и друг един резултат, който
се очакваше и който беше по-съществен, а той е, че се спря при-
ливът на избягали от домовете си хора към нелегалните групи.
Защо? Затова защото ние знаем, че тяхната организация е създа-
дена на базата на петорки, или на тройки, и когато се заловеше
някой от петорката, останалите четирима — или от тройката оста-
налите двама — бързаха да напуснат селото си, защото се бояха,
че той ще ги издаде и че те ще пострадат. Когато обаче се раз-
бра, че не само тези, които са стояли по домовете си, няма да
преследваме, но и онези, които се върнат от горите не се пре-
следват, тогава приливът към нелегалните решително намаля.
И аз мога да ви кажа, че когато доход в Министерството на въ-
трешните работи, онези, които се числяха като бандити из цар-
ството в различни групи, бяха около 1.800 души. Днес числото
на тях нелегални не е повече от 900 души.

Аз ще ви кажа по-нататък цифри още по-убедителни. Преди това обаче аз искам да ви прочета две писма: на ученици, които са се върнали от неlegalните групи и които младежи днес са ученици в българските гимназии. Едното писмо е адресирано до един от българските генерали. (Чете) "Уважаеми г-н генерал! Най-искрено Ви моля да приемете благодарностите на моето семейство и от самия мене, така също и хилядите благословии от страна на троянското гражданство. С тази великодушна постъпка Вие г-н генерал, доказате на троянци, че декларацията на българското правителство за опрощаване на заблудени по-рано, а сега разкайли се български синове, не е празна дума и примамка, както мислех и аз, а дело и факт. Още веднаж Ви благодаря и оставам верен на дадената от мен дума пред Вас, г-н генерал, че напред ще бъда добър българин и ще обичам още повече родината си. Готов съм да жертвувам и живота си за нея. Целувам десницата Ви.. Подписал се — не е важно името му.

Второто писмо е адресирано до един областен директор. (Чете)
 "Високоуважаеми г-н директоре! Чувствувам се нравствено задължен от цялото си сърдце и душа с настоящето си писъмце да Ви благодаря най-сърдечно за милостта, която миналия ден така щедро ми дарихте. Г-н директоре! Аз и другарите ми бяхме блудни синове, но, г-н директоре, Вие постъпихте като великия спасител Христос и ни дадохте свобода. Аз така ясно и добре чувствавам това. Но бъдете сигурен, че Вашата постъпка не ще даде отрицателен резултат. Моля Ви да бъдете все така щедър, за да използва-

вате най-рационално младежкия ни идеализъм. Вие доказате на-дело, че ние сме били нищожни, но не постъпихме така, както биха постъпили мнозина на Ваше място. Сега за мене никогa няма вече да има друг идеал, освен идеала за силна, сплотена здраво, обединена България. Вашите напътствени думи ще следвам с беззаветна преданност. Бог да пази България и Вас за добрите Ви дела. С поздрав — също името му не е необходимо да се съобща.

Такива писма има много. Аз няма да ви говоря за искрените благодарности, които получавам всеки ден от всички страни, от всички среди — както от тях, които сме престанали да преследваме, върнали се от нелегалност, така и от ония, които върнахме по родните им жилища от местата, където бяха въдворени на местожителства.

За да бъде още по-откровен, да се разбере от целия свят, че в България няма почва за революции, че в България няма народ, който да се поддаде на опитите да го превърнат в един мъртъв труп пред международния форум, че в България няма предатели, аз ще ви прочета cifрите за резултатите от дейността на полицията в последните 58 дни.

Освен 253-мата души предали се, ние имаме убити бандити досега 404 души. Имаме и заловени живи 206 души. Или общо предали се, заловени и убити — 863 души. Като ги спаднете от общата цифра, която ви казах, вие виждате, че днес действително няма повече от 800—900 души, които всеки ден намаляват и които търсят да намерят прибежища за през зимата — каквито прибежища мъчно ще намерят. Аз зная, че големите градове са обектът на тия бандити от горите, за да се прикрият и презимуват там. Аз знам, че мнозина от тях — а те са не по-малко от 30% от непредалите се — са криминални престъпници, някои от които са осъдени на смърт или на доживотен затвор. Те никога няма да се предадат. Те търсят да намерят начини и пътища, за да се приютят през зимата в големите градове. Но и в това отношение властта е взела мерки, полицията е на добър път, като в последните дни има много добри резултати, за които обаче е още рано да са дават каквито и да било сведения.

Аз отправям към всички, които са още във от своите родни места, още един апел: приберете се, елате си по домовете и молете се за прошка и низхождене от българската държава! Българската държава, българският народ, българското правителство са готови да подадат ръка на всеки блуден син, стига той да дойде и искрено да се разкае, без да мисли да подновява своята противодържавна дейност. Едновременно с това аз съм длъжен да предупредя, че срещу всеки, който бъде заловен, ще се приложи най-строгата, най-жестока мярка, която може да се приложи срещу всеки разбойник — татка, каквито ще останат ония, които не се разкаят и не се приберат по домовете си.

Дълга също така да разсея и друга една легенда — че не знам колко си стотици или хиляди български полицаи и граждани били пострадали при тия „сражения“, както чуждите вестници, както вражеската преса, както вражеските черни станции разпространяват. Аз ще ви дам, г-да, точните цифри на жертвите, които е дал българският народ в тая борба. Срещу 863-ма убити и заловени бандити ние имаме всичко 81 убити и ранени полицаи, и повечето от тях са паднали убити из засада, или в момент, когато те не са имали оръжие в ръцете си. Има убити и ранени също така из засада, по един чисто разбойнически начин, 110 души граждани и служебни лица от други ведомства, движещи се в районите, където е имало такива нелегални. Или всичко 191 души граждани, държавни служители и полицаи убити и ранени има в тая борба срещу нелегалните бандити, които са дали досега 863-ма души ликвидирани, както вече казах.

Г-да народни представители! Мога да ви уверя, че в този момент дееножно се работи, за да се ликвидира и с останалите бандити. И може би сега, когато аз ви говоря, в последните два дена и днес тая цифра 863 да е надмината, да е вече над 1.000. Всеки ден, за да не кажа всеки час, получавам съобщения, много сведения за предали се, за заловени, за убити, за ранени бандити.

Г-да народни представители! Може би защото нищо лошо, нищо нередно не е забелязано в дейността на Дирекцията на народното здраве, никой от изказалите се не каза нищо за нея. Ние обикновено сме склонни да посочваме само лошото, като забравяме доброто, забравяме онова, което ни е дадено. Ето защо позволете ми с няколко думи само да изкажа тук благодарността си към всички здравни дейатели в царството — държавни, общински служители, частни лица и институти — които в изтеклата година положиха извънредно големи усилия, за да запазят страната от епидемии и от остри заразни болести, въпреки липсата на много възможности, въпреки липсата на много лекарства, на много средства за борба с болестите.

Аз съм длъжен тук да изкажа благодарността си и на всички лекарствопроизводителни институти — частни, държавни и обществени — и аптеките за това, че те дадоха пълно съдействие на лечителите, на здравните дейтели, като намериха в себе си сили и възможности да създадат много от липсващите ни лекарства, или техни заместители, и дадоха възможност на здравните дейтели да получат резултата, за който аз току-що споменах. (Ръкоплескания)

Г-да народни представители! Тук се повдигна и въпросът за положението на закона за защита на нацията и се стигна до парадокса, едва ли не да бъде обвинен днешният министър на външните работи, че той е отслабил режима на евреите, че той се е отказал да приложи закона за защита на нацията в неговата строгост, макар че аз бях докладчик на този закон и един от неговите най-горещи защитници при прокарването му в края на 1940 и началото на 1941 г.

Г-да народни представители! Аз съм длъжен да отхвърля най-енергично това обвинение.

Таско Стоилков: Това не е вярно.

Министър Дочо Христов: Аз съм длъжен да заявя, че правя и ще правя всичко зависещо от мене, за да се приложи законът за защита на нацията във всичките му постановления и с всичката му строгост. Аз обаче имах случая и при защитата на закона тук да заявя, че между строгост и безчовечие, между сила и насилие има разлика и ние трябва да я правим.

Обаждат се: Браво!

Министър Дочо Христов: И заради това аз настоях пред българското правителство, и то се съгласи, да направим една отстъпка от първоначалния режим, като позволим на евреите, изселени от София и затворили квартирите си, като са оставили вещите си в тях, да дойдат в София, да продадат тези вещи, да ги предадат за пазене някому или да ги харижат — тяхна работа — обаче до 30 ноември 1943 г. да ни освободят 1.227 квартири, които стоят заключени с еврейски мебели, в които никой не може да влезе, в същото време, когато жилищната криза се шири и нуждата от квартири всички я знаем колко е голяма.

Какво е отстъплението? Че се дава възможност на евреите да си продадат вещите и вместо сумите, получени от тях, да отидат в блокираните сметки в Народната банка, те да ги вземат в себе си, да ги турят в джоба си. Само това беше отстъплението, което ние направихме, за да послужи като стимул за евреите по-скоро да разчистят квартирите си и да продадат вещите си.

Българските евреи обаче, като всички евреи, не могат да се откажат от своя нрав. Разрешено на Аврам да дойде в София, той води и Ребека, и Сара — довел ги всичките от провинцията! Напълниха София с евреи и еврейчета!

Аз с голямо търпение понасях упреците, отправени ми чрез анонимни писма, и обвиненията, че едва ли не съм вече амнистирал евреите, като чакаха да дойде 30 ноември 1943 г., за да почна от 1 декември, от днес, да проверявам и който еврейин се намери останал тук в София, да го пратя да отиде в концентрационен лагер в Сомовит. А всички непродадени вещи няма да бъдат иззети от комисии, съставени от българи, няма да бъдат иззети от хора, които утре ще бъдат обвинени от евреите, че са злоупотребили с вещите и мобилите им. За тази цел съм натоварил комисия от евреи, ползващи се с правата по чл. 33, които да отидат и да извадят от квартирите вещите, да ги опишат, да ги поставят където си искат, но да освободят тия 1.227 квартири. Така че аз се надявам, че от днес нататък няма да получавам вече упреците, че съм се бил отказал от приложението на закона за защита на нацията.

Таско Стоилков: Който е получил апартамент, той не Ви прави бележка!

Министър Дочо Христов: Аз считам, че законът за защита на нацията трябва да бъде приложен и ще бъде приложен, както ще бъдат приложени и допълнителните наредби, издадени въз основа на този закон и въз основа на специалния закон, с който се дадох права на Министерския съвет да издава наредби по еврейските въпроси със силата на закон. Аз моля г-да народните представители да имат вярата, че няма да наруша своя принцип, че аз до края ще изпълня своя дълг на българин, като обаче ги моля да не искат от мене вместо строгост — жестокост, или вместо сила — насилие.

Таско Стоилков: Това е право.

Дончо Узунев: Това е достатъчно.

Министър Дочо Христов: Г-да народни представители! Считам за необходимо да ви дам и няколко данни във връзка с приложението на закона за защита на нацията. Преди изселването общо евреи в София е имало 25.032 души. Приснати общо из царството имаме в този момент 47.154 души. Издадени са паспорти за изселване в чужбина на 327 души. Ликвидирани са еврейски преписки 4.623; свършени окончателно допълнително още 3.865 и остават за ликвидирание в София преписки към 758.

Всички имоти, които се отчуждиха по силата на закона против спекулата с недвижими имоти в София и в провинцията, са отдавна или в държавно владение, или във владение на лица, институти и организации, на които се дадоха срещу заплащане или безплатно — в зависимост от характера на организацията. Обаче жилищата на всички изселени евреи вече постепенно се заемат от българи, нуждаещи се от такива квартири.

Напоследък издадох специална наредба, с която се определя положението на евреите, които остават тук в София. Ако обаче някой еврейин, който имат право по тази наредба да останат в София, са изселени преди наредбата, те не могат да се върнат в София.

Аз няма да се спирам тук на всичките опити, на всичките маневри, които се правят от страна на евреите за оставането им в София. Няма да изтъквам много случаи на еврейска находчивост, която е много интересна. Ще ви посоча само няколко. Ние намерихме в частни болници еврейин, които лежат там и плащат по 500 и повече лева дневно, като се оплакват, че са болни, а в същност това е само претекст за оставане в столицата. (Оживление)

Ние почнахме да наказваме и лекари за тази работа. Ние видяхме в държавните болници в последните 10—15 дни на ноември, когато приближаваше денят за напускане на София от евреите, голямо число евреи да лягат на операционните маси и да им правят операции, само и само да останат в София. (Смях) И нека да кажа тук, че действително евреите са успявали и успяват, евреите са били и като че ли си остават още много силни. Трябва да дойдете на моето място или на мястото на комисаря за еврейските

въпроси, за да разберете колко много хора, колко пъти и колко настойчиво идват да се застъпват да останат еврейин под разни предлози тук в София или за запазване на техните имоти и на тяхното материално положение.

Таско Стоилков: В болниците, г-н министре, има „патриотични гнезда“. Аз ги знам.

Министър Дочо Христов: Г-да народни представители! Преди да завърша, след като дадох обяснения по всички ония въпроси, които се повдигнаха тук от народните представители, говорих по отговора на тронното слово, аз считам за свой дълг да дам с по няколко думи обяснения и за проектираната бъдеща дейност на Министерството на вътрешните работи, все за оная цел, която споменах — запазване и затягане на националния дух, създаване истинско национално единство.

Преди всичко, г-да народни представители, моята грижа е насочена към създаване на една здрава, силна и мощна служба за обществени грижи, защото аз считам, че редът в страната, спокойствието в нашия народ ще бъдат запазени не толкова чрез силата на полицейската нагайка, колкото с правилното разрешение на социално-обществения въпрос. Ако ние дадем една правилна организация на службата за обществени грижи, ако дадем доказателства, че държавата действително прави всичко възможно, за да отговори на нуждите на българския народ в социално отношение, безспорно е, че много по-рядко ще става нужда да се намесва полицията за въдворяване на реда и спокойствието в нашата страна.

Ето защо аз само мимоходом ще ви кажа, че правителството е на становище да централизира на едно и също място всички служби по обществените грижи, които имат за задача да задоволят социалните нужди, като създадат от тази обща служба за обществени грижи действително един голям социален фактор в нашата страна. Вие ще бъдете сезирани, чрез бюджета на държавата, със сливане на известни служби, което сливане цели също така да постигне тази задача, която аз току-що изтъкнах. Ние трябва да съберем всичко онова, което се грижи за подпомагане на българското общество, на българските слаби национални слоеве, всичко онова, което изпълнява службата за обществени грижи, в едно, за да можем вече да дадем правилна насока на всичко, което е необходимо да бъде направено в най-скоро време. В Народното събрание вече е внесен и законопроект за изменение на някои членове от законите за градските общини и за селските общини. Целта за внасянето на този законопроект е преди всичко да се отговори на нуждата от намиране на повече местни хора за кметове в селските общини. (Ръкоплескания)

Таско Стоилков: Умна работа е това.

Министър Дочо Христов: Другата цел на законопроекта е да се създадат повече права и задължения за кметските наместници, за да се намалат до минимум случаите, когато жители на съставни села са длъжни да минават десетки километри за отиване до централната община и връщане, за да получат едно нищожно удостоверение. (Ръкоплескания)

Таско Стоилков: Браво!

Министър Дочо Христов: В това отношение се прави една коренна реформа, като се дават права и задължения на кметските наместници едва ли не равни на правата и задълженията на кмета в централна община.

Таско Стоилков: По-рано трябваше да стане това.

Министър Дочо Христов: Въпреки че вие одобрявате тази реформа, аз съм длъжен да ви кажа, че чувам и противни мнения, на които съм длъжен тук да дам отговор. Твърдението че с даването възможност да се назначават за кметове и лица, които не отговарят на предвидения досега ценз — висше и средно образование — се подбивал престижът на кмета. . . .

Таско Стоилков: Не е вярно.

Министър Дочо Христов: . . . е неоснователно, затуй защото не е службата или цензът, които дават авторитета, а лицето само осмисля службата, само си създава авторитета. Ние имаме много добри кметове вишисти и средняци, но имаме и много кметове, които не са за мястото, което заемат, които могат да изпълняват всяка друга служба, но за кметове те не са и ще трябва да бъдат заместени от хора, които ще отговарят на нуждите на времето.

Като едно мероприятие за близко бъдеще Министерството на вътрешните работи възнамерява да направи първата крачка към всенародна здравна застраховка чрез създаването на една всенародна застраховка против туберкулозата. Това е първата крачка която трябва да бъде направена, към постигането на оная крайна цел, която се мечтае от всички лекари, която се мечтае от всички здравни дейатели — създаването действително на условия за общонародна здравна застраховка, за да може всеки български гражданин в град или село да потърсва и намира всякъде медицинска помощ, без да се бои, че ще бъде принуден да плаща някакви високи такси било за прегледи, било за лекарства. Много случаи на епидемии, много случаи на разпространяване на заразни болести се дължат само на една единствена причина: липсата на средства, за да се повика лекар, липсата на средства, за да се купят лекарства, надеждата, че може и без лекарства да мине болестта, докато най-сетне пламне цялата махала, а оттам цялото село. След това се дават маса средства, за да се предотврати по-

голямото разширяване на епидемията. Едновременно с това се дават маса и скъпи жертви, особено между децата.

Г-да народни представители! Когато говорим за вътрешния дух, за вътрешно единство, за здрави национални съпротивителни сили, аз не мога да отмина да не опровергая твърдението на някои за положението в освободените български земи, в Македония. Г-да народни представители! Аз обиколих цяла Македония. Имах случая да се убедя, че действително всичко онова, което се говори за отпаднал дух, за поражение, едва ли не за съжаление за присъединяването на тези земи към България, са празни думи. Аз имах възможност да констатирам във всички кътчета на Македония, че там са живели и живеят само българи... (Ръкоплекания)

Таско Стоилков: Браво!

Министър Дочо Христов: ... че там живеят българи, които са готови да се борят за своята свобода; че те са готови да дадат повече жертви, отколкото са готови да дадат някои наши софийци за запазването на София, и че там има истински българи, които ще измрат до един, но не искат да преживеят повече катастрофи, като тези от 1913 и 1918 г. (Ръкоплекания и гласове „Браво!“) Там живеят само българи и аз смятам, че ние трябва да вярваме, че всички приказки за автономистично движение и за някакви недоволства са само приказки на провокатори, са само опити да се смути българският народ, да се раздели българският народ, да се създадат условия за недоверие между хората от старите и новите предели на царството, за да се улесни задачата на ония, които искат да разкъсват българския народ и българската държава. (Ръкоплекания и гласове „Браво!“)

Г-да народни представители! Аз съм длъжен накрая да се спра и върху други едни мерки, които Вътрешното министерство препоръчва и които правителството — убеден съм — ще усвои, мерки, които целят да отстранят всички условия, всички поводи за недоволство, всички причини за раздвояване на българския народ и всички причини, които пораждаат завист, които пораждаат злоба, които пораждаат разделение на българския народ на богати и бедни. Аз като министър на вътрешните работи съм решил да закрия от 1 януари всички кабарета, където се трошат милиони български левове (Ръкоплекания и гласове „Браво!“), на столовете и масите на които виждаме само нови богаташи. Кабаретата са места, където действително се раждат идеите за спекула. Там няма да намерите редовни граждани, там няма да намерите редовни търговци — там ще намерите само черни души, които търсят да спечелят колкото се може по-големи средства на гърба на българския народ, за да отидат в кабарето и в една вечер да изгуляят и пропилят десетки хиляди български лева. (Ръкоплекания и гласове „Браво!“)

Таско Стоилков: Лесно спечелени!

Министър Дочо Христов: Аз дължа също така да мотивирам публично с още един аргумент това свое решение. Кабаретата са места, където много чужденки играят ролята на шпионки, където много български души се продават и където много български интереси се проиграват.

Таско Стоилков: Това е право

Един народен представител: И кафенетата.

Министър Дочо Христов: Всички такива заведения. — и аз съм решил тия страшни за българската нация заведения да ги превърна в столове за българското чиновничество, където то ще получава евтина, топла и здрава храна. (Бурни ръкоплекания)

Също така ще трябва да дадем един урок и на ония българи и особено българки, които не могат да преспят, ако не отидат един ден в някоя голяма сладкарница, да кръстосат крак върху крак. да бистрят политика, да разнясят слухове, да разпространяват най-невероятни неща, изяждайки по една или две пасти...

Председател: ХРИСТО КАЛФОВ

Таско Стоилков: И цигари да пушат.

Министър Дочо Христов: ... в това време, когато покрай прозорците на тия сладкарници, на тия големи кафенета преминават редици, хиляди бедни и средни български граждани, които не могат да си позволят този лукс и в душите на които се поражда ежедневно, ежеминутно протест срещу тези, които стоят там и разполагат с много големи средства. (Ръкоплекания) Ще трябва да се ограничаваме в това отношение, защото живеем в едно време, когато се иска координиране на всички национални сили, когато се иска отстраняването на всички пречки за сплотяване на българския народ в една единна група — едно време, когато трябва да бъдат отстранени всички поводи за каквото и да било най-малко недоволство или разединение на българския народ.

Г-да народни представители! Аз ще завърша. България е една малка държава. Българската земя е малка, но е свидна на всички българи. И като малка държава ние не можем нито да създаваме, нито да направляваме световните събития. Българският народ обаче е дал неведнаж доказателства, че когато е въпрос да брани своите интереси, когато е въпрос да брани своята родна земя, той има неподозирани сили в себе си. Много често той е кръстосвал меча си със своите врагове и винаги е излизал победител. Нашите деди, бащи, по-възрастни братя и мнозина от нас тук дадоха доказателства в няколко войни, че ние милеем и сме готови да се жертвуваме за родната наша държава.

В границите на нашата почти обединена България лежат костите на стотици хиляди свидни български синове; полята и долините на Македония, Тракия и Моравско са изобилно облени, оросени от скъпа българска кръв. Духовите на тия жертви, дадени в миналото, дадени в обединителните и освободителни войни, не престават да витаят около нас. Те са винаги в нас, винаги около нас и над нас. Те искат, те заповядват да се покажем достойни за великата жертва, която те дадоха. Всички ония, които мряха за българското единство, всички ония, които положили своите кости в безкръстни гробове, всички майки, вдовици, бащи и сираци, които още носят черната кърпа, които още не са прежалили своите близки, станали жертва в последните войни, най-сетне всички ония, които стоят зад нас — нашите деца със своите мили очи — искат от нас да понесем още жертви, да си дадем дума и клетва, че ние ще продължим да носим тежкия кръст, който носим от 3 години насам, за да осигурим поне на тях едно истинско благоденствие, да осигурим поне на тях, утрешните граждани на цар Симеон II, една благоденстваща България и да осигурим условията, които са необходими за създаването утре при царуването на цар Симеон II на един истински втори златен век на българската държава.

За да се постигне обаче този резултат, за да получим тази награда за нашата дейност, за да не получим проклятието на тия, които умряха за обединението на българския народ, да не получим проклятието и на ония, които идват след нас, че ние не се окажем достойни наследници на тези, които жертвуваха живота си за България, необходимо е преди всичко да следваме един единствен път — пътят на народното единство, пътят на трайното разбирателство между всички българи, пътят, който ни насочва към изпълнение на заветите на царя-обединител: да пазим с всички сили, с всички средства границите, съществуването на почти обединена и велика България. (Продължителни ръкоплекания)

Да живее Негово Величество цар Симеон II!

Да живее царицата-майка! (Бурни и продължителни ръкоплекания. От мястото си на министерската маса г-н министърът се покланя)

Председател Христо Калфов: Г-да народни представители! Поради напредналото време моля да се съгласите да вдигнем заседанието. За утре, 15 ч., в съгласие с правителството, предлагам днешния дневен ред.

Който г-да народни представители приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Затварям заседанието.

(Затворено на 19 ч. 8 м.)

Секретари: { АЛЕКСАНДЪР ЗАГОРОВ
ИВАН МИНКОВ

Началник на Стенографското отделение: ДОНЧО ДУКОВ